

Сумський обласний центр соціальних служб

ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ
щодо попередження та протидії торгівлі людьми

м. Суми – 2024

I. Основні нормативно правові акти у сфері протидії торгівлі людьми

- 1 ЗАКОН УКРАЇНИ «Про протидію торгівлі людьми»;
- 2 Постанова Кабінету Міністрів України від 18 січня 2012 р. № 29 «Про національного координатора у сфері протидії торгівлі людьми»;
- 3 Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2012 р. № 783 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми»;
- 4 Постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2012 р. № 417 «Про затвердження Порядку встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми»;
- 5 Постанова Кабінету Міністрів України від 26 травня 2021 р. № 531 «Про внесення змін до Порядку встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми»;
- 6 Постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2012 р. № 660 «Про затвердження Порядку виплати одноразової матеріальної допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми»;
- 7 Постанова Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2012 р. № 303 «Про затвердження Положення про створення та функціонування Єдиного державного реєстру злочинів торгівлі людьми»;
- 8 Наказ Міністерства соціальної політики України № 366 від 18.06.2012 «Про затвердження форм заяв про встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, журналу реєстрації заяв осіб, які мають намір отримати статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, розписки про

нерозголошення відомостей, облікової картки особи, яка вважає себе постраждалою від торгівлі людьми, журналу реєстрації видачі довідок про встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми»;

- 9 Наказ Міністерства соціальної політики України № 577 від 14.09.2012 «Про затвердження форми відомості про виплату одноразової матеріальної допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми»;
- 10 Наказ Міністерства соціальної політики України № 578 від 14.09.2012 р. «Про затвердження форм оцінки потреб особи, яка постраждала від торгівлі людьми; плану реабілітації особи, яка постраждала від торгівлі людьми; обліку осіб, які постраждали від торгівлі людьми; звіту щодо осіб, які постраждали від торгівлі людьми»;
- 11 Наказ Міністерства соціальної політики України № 432 від 19.07.2013 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо надання соціальних послуг особам, які постраждали від торгівлі людьми»;
- 12 Наказ Міністерства соціальної політики України № 508 від 16.08.2013 «Про затвердження Програми навчання спеціалістів щодо надання допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми»;
- 13 Наказ Міністерства соціальної політики України № 287 від 25.03.2016 «Про внесення змін до форм заяви про встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, та розписки про нерозголошення відомостей, затверджених наказом Мінсоцполітики від 18 червня 2012 року № 366»;
- 14 Наказ Міністерства соціальної політики України № 1852 від 11.12.2018 «Про утворення Державної установи «Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії

торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей»;

- 15 Наказ Міністерства соціальної політики України № 458 від 30.07.2013 «Про затвердження стандартів надання соціальних послуг особам, які постраждали від торгівлі людьми».

Торгівля людьми - здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до Кримінального кодексу України визнаються злочином.

За перший квартал 2024 року Національна соціальна служба надала статус людей, постраждалих від торгівлі людьми, 43-м особам. У 2023-му році такий статус отримало 118 осіб, частина з яких вже отримали матеріальну допомогу. В той час, як за весь 2022 рік встановлено лише 47 статусів за весь рік. У 2023 році найбільше українці постраждали від: використання у збройних конфліктах - 55 випадків, трудової експлуатації - 22 випадки, сексуальної експлуатації - 11 випадків, залучення у злочинну діяльність - 17 випадків. Також зафіксовано два факти продажу дітей та один факт примусу до жебракування.

Потрапити у ситуацію торгівлі людьми може будь-хто, через що важко створити універсальний портрет постраждалої особи. Серед виявлених постраждалих є люди різної статі, віку, рівня освіти, соціального походження, статку тощо.

Існують певні групи людей, які піддаються найвищому ризику постраждати від цього злочину. Насамперед до цієї категорії можна віднести представників соціально незахищених верств населення або людей, які знаходяться у складних життєвих обставинах.

Перелік осіб, які входять до груп ризику:

- члени багатодітних родин;
- малозабезпечені сім'ї;
- жінки-одинокі матері;
- люди з інвалідністю;
- самотні люди похилого віку;
- внутрішньо переміщені особи;
- безробітні особи працездатного віку;
- постраждали від домашнього насильства;
- особи, які займаються проституцією;
- безпритульні;
- особи, які працюють у сфері розваг;
- учасники АТО/ООС;
- алко- та наркозалежні особи;
- особи, звільнені з місць позбавлення волі;
- особи, які займаються модельною діяльністю;
- особи, які раніше постраждали від торгівлі людьми;
- особи, які користуються послугами шлюбних агенцій, фірм з посередництва у працевлаштуванні, в т. ч. і за кордоном;
- особи, які незаконно виїжджають чи перебувають за кордоном або незаконно в'їхали чи перебувають на території України;
- трудові мігранти (насамперед, з неврегульованим статусом);
- сироти, діти, що позбавлені опіки та піклування, діти вулиці.

Існує багато причин торгівлі людьми, які є комплексними та взаємопов'язаними.

До внутрішніх чинників належать:

- ✓ соціальна нерівність та низький рівень життя населення;
- ✓ насильство в сім'ї та інші прояви гендерної нерівності;

- ✓ девіантна поведінка членів сім'ї (вживання алкоголю, наркотичних речовин тощо);
- ✓ викривлення моральних цінностей та відсутність духовних принципів певної частини населення;
- ✓ привабливість кращого життя за кордоном та погана обізнаність громадян України щодо можливостей працевлаштування і перебування за кордоном та їх наслідки тощо.

До зовнішніх чинників торгівлі людьми належать наступні:

- ✓ спрощення можливостей для подорожування;
- ✓ лояльність законодавства до заняття проституцією у багатьох країнах світу;
- ✓ попит на низькооплачувану працю та комерційну сексуальну експлуатацію, особливо дітей;
- ✓ попит на працю в галузях, де основна частина населення не бажає працювати через низку причин, зокрема небезпечні умови праці тощо;

Торгівля людьми має різні види, серед яких:

- 1) **Примусова праця** - будь-яка робота, що вимагається від особи під загрозою застосування покарання, фізичного та психологічного насильства.
- 2) **Рабство** - стан людини, щодо якої застосовуються атрибути права власності, зокрема, насильницьке підпорядкування однієї людини іншій.
- 3) **Звичайі подібні до рабства чи підневільного стану** - це
  - а) будь-який інститут чи звичай, через які жінку обіцяють за винагороду видають заміж (без права її відмови) її батьки, опікун, родина або будь-яка інша особа або група осіб; чоловік жінки, його родина або його клан за винагороду чи без такої мають право передати її іншій особі; жінку після смерті чоловіка передають у спадщину іншій особі;

б) будь-який інститут чи звичай, через який дитина передається одним або обома своїми батьками чи своїм опікуном іншій особі за винагороду або без такої з метою експлуатації цієї дитини чи дитя

4) **Сексуальна експлуатація** - використання особи у діяльності сексуального характеру за винагороду або будь-яку іншу форму відшкодування незалежно від того, чи носить така діяльність добровільний або примусовий характерчої праці.

5) **Використання у порнобізнесі** - діяльність юридичних та фізичних осіб у сфері надання послуг сексуального характеру, створення або утримання місць розпусти та звідництва, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів з метою отримання прибутку.

б) **Примусова вагітність** – це

а) посягання на волю, життя та здоров'я жінки, пов'язане із здатністю народжувати, проведення протиправних дій щодо запліднення у примусовому порядку, в тому числі штучного.

б) використання репродуктивної функції організму жінки шляхом природнього або штучного запліднення без її згоди та подальше примушування жінки до виношування дитини.

7) **Вилучення органів людини** - вилучення з організму людини її складової частини, що має певну будову і спеціальне призначення без згоди самої особи або за її згодою, досягнутою шляхом використання злочинних засобів впливу на неї. Обіцяна особі винагорода не сплачується в повному обсязі або не сплачується взагалі.

8) **Проведення дослідів над людиною без її згоди** - незаконне проведення медико-біологічних, психологічних або інших дослідів над людиною, що створює небезпеку для її життя чи здоров'я.

9) **Використання у жебрацтві** - організація та примушування осіб до заняття жебрацтвом шляхом побиття, згвалтування, навмисного

заподіяння каліцтва, нанесення фізичних та/або психологічних травм та інших видів насильства.

10) **Втягнення в злочинну діяльність** - передбачає дії, пов'язані з безпосереднім психологічним або фізичним впливом на особу, вчинені з метою викликати в неї прагнення взяти участь у одному чи кількох злочинах (примушення до крадіжок, виготовлення та/або перевезення, та/або розповсюдження наркотиків, інших заборонених товарів, торгівлі зброєю, викрадення та/або збуту автотранспортних засобів, здійснення інших злочинів).

11) **Використання у збройних конфліктах** - використання особи, яка знаходиться у підневільному стані іншої особи, для виконання нею бойових завдань, пов'язаних з поваленням державної влади або порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, тощо.

12) **Усиновлення (удочеріння) з метою наживи** - взяття на виховання в сім'ю дитини на правах сина чи доньки, оформлене в установленому порядку, вчинене з метою отримання будь-якої матеріальної вигоди або уникнення певних витрат завдяки усиновленню (удочерінню) (наприклад, бажання отримати контроль над власністю усиновленої особи, залучення до заняття жебрацтвом, азартними іграми, проституцією тощо).

13) **Продаж дитини** – продаж батьками, близькими родичами, подружжям тощо особи, яка не досягла 18 річного віку, з метою отримання прибутку.

Злочин торгівлі людьми є унікальним, оскільки в більшості випадків виявлення постраждалої особи потребує проактивних дій з боку представників органів державної влади або правоохоронних органів. Рівень самоідентифікації жертв цієї категорії злочинів є надзвичайно низьким, так як постраждалі особи вкрай рідко усвідомлюють, що стосовно них учинено злочин і вимагають захисту їхніх прав та свобод.

Хто може виявити постраждалого

- ✓ неурядові організації, благодійні фонди чи приватні компанії;
- ✓ близьке коло знайомих, рідних людей, які можуть;
- ✓ помітити або відчувати зміни в поведінці людини;
- ✓ будь-який із органів державної влади, до якого особа;
- ✓ звернеться за допомогою, або якому стане відоме про неї.

Способи виявлення осіб

- ✓ в ході соціального інспектування
- ✓ під час проведення масових заходів для населення
- ✓ звернення на «гарячу лінію» або «телефон довіри»
(527 або 0-800-505-501)
- ✓ від близького оточення особи чи від інших осіб
- ✓ від неурядових організацій або приватних компаній
- ✓ звернення до структури органів державної влади
- ✓ мобільний консультаційний пункт соціальної роботи
- ✓ оперативні заходи правоохоронних органів

Центр соціальних служб є основним виконавцем заходів з надання допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми, на які покладені функції з здійснення оцінки потреб постраждалої особи, розробки плану її реабілітації, координації та контролю за його виконанням.

Також, допомогу постраждалі особи можуть отримати в територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг).

Діти, які постраждали від торгівлі людьми можуть бути влаштовані до центру соціально-психологічної реабілітації дітей та притулку для дітей з метою тривалого (стаціонарного) або денного перебування дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, надання їм комплексної соціальної, психологічної, педагогічної, медичної, правової та інших видів допомоги.

За отриманням допомоги можна звернутись і до наступних установ:

- ✓ уповноваженого підрозділу місцевої державної адміністрації, відповідального за проведення процедури встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми (управління соціального захисту населення);
- ✓ служби у справах дітей (у випадку, якщо постраждалою особою є дитина);
- ✓ дільничного інспектора поліції або управління внутрішніх справ (відділ боротьби з торгівлею людьми УМВС України);
- ✓ громадських організацій.

Список використаних джерел

1. [Електронний ресурс]: <https://ctcourse.org.ua/>
2. [Електронний ресурс]: <https://www.msp.gov.ua/>